

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานที่มีความสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้มีการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันกันทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างไม่หยุดยั้งสถาบันการศึกษากลายเป็นสถานที่สำหรับการพัฒนาความรู้ ความคิด ให้แก่ทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” (กนกวลี ชูชัยยะและกฤษฎา บุญยสมิต. 2544 : 67)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2550 : 23) ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การศึกษาและรัฐธรรมนูญ มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ข้อ (3) ต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมและปลูกฝังความรู้ และจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้รักสามัคคี ความมีระเบียบวินัย พัฒนาคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ในความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 11) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้

ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะทักษะของกำลังแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในทางสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมาตรฐานการศึกษาชาติ (2548 : 5) มาตรฐานที่ 2 กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษาการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดีได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงกับความต้องการและมีความสุขในการเรียน ครู คณาจารย์รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ครู คณาจารย์ ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนและปัจจัยด้านการบริหาร คือ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2547 : 12) หมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น ครูต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสูงตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยองค์กรร่วมสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา การนิเทศช่วยเหลือ (Coaching) อย่างต่อเนื่องที่เอื้อให้การทำงานของครูและสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของครูและสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (กรมวิชาการ. 2544 : 1)

ภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียนก็คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะได้ผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารต้องดำเนินการให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการบริหารเป็นตัวกำกับ เพื่อผลักดันให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศเกิดประสิทธิผล เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เมื่อกระบวนการทั้งสามมี

ประสิทธิภาพแล้ว ย่อมเชื่อได้ว่าผลผลิตของการจัดการศึกษาต้องบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาด้วย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะอาศัย เพียงแต่ศักยภาพของผู้บริหารเพียงอย่างเดียว ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนต้องกำกับผลักดันสร้างแนวร่วมกับคณะครู ครูเป็นผู้มีบทบาทในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (ศิริ เพชรศิริ. 2545 : 2)

จากสภาพอดีตที่ผ่านมาการนิเทศจากบุคคลภายนอกสถานศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ใน ลักษณะรูปแบบของการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ หรือการตรวจการปฏิบัติงานของ ครูซึ่งมุ่งเน้นที่ความพร้อมหรือความเป็นระเบียบ ความเป็นปัจจุบันในบางช่วงบางขณะเท่านั้น ขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบกระบวนการที่ชัดเจนแน่นอน ซึ่งเกิดจากสาเหตุสำคัญประการ หนึ่ง คือ การขาดบุคลากรและงบประมาณที่เพียงพอ จึงไม่สามารถส่งผลกระทบต่อการนิเทศการศึกษาที่ น่าพึงพอใจ ดังนั้นในระยะหลังต่อมา จึงเกิดนวัตกรรมเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาขึ้นใหม่ใน สถานศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะครูภายในสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ นวัตกรรมนั้นคือ “การนิเทศภายใน” ซึ่งลักษณะเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับ คณะครูในสถานศึกษา โดยมุ่งที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะประกอบด้วยปัจจัยที่หลากหลาย (สุรศักดิ์ ปาเฮ. 2545 : 25)

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งก็คือ กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นกลไกของการ ชี้นำให้ความช่วยเหลือควบคุมติดตาม ให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาก้าวไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องคิดทบทวนและแสวงหาแนวทางการพัฒนา โดยใช้การนิเทศภายในเป็นยุทธศาสตร์สำคัญควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อ บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

กิจกรรมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญภายในสถานศึกษาให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาตนเอง พัฒนา องค์กรให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน การร่วมมือ กันพัฒนาดังกล่าว สามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการนิเทศภายใน ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดความ ตระหนักเห็นความสำคัญ เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนางานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันจะส่งผล ดีต่อองค์กรในระดับต่าง ๆ และส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาในภาพรวมทั้งระบบอีกด้วย การนิเทศ ภายในจึงเป็นงานที่ผู้บริหารต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารการศึกษา ซึ่งจากการนิเทศ การศึกษาทั้งจากภายในและภายนอก เป็นกระบวนการให้บริการช่วยเหลือแนะนำให้การ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมือนเป็นการประเมินภายในใน ระบบของการประกันคุณภาพการศึกษา และทั้งนี้การนิเทศการศึกษาจากภายนอกซึ่งเสมือนการ

ประเมินภายนอกเป็นการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเข้ามาเพียงอย่างเดียวโดยศึกษานิเทศก์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาก็มีความจำเป็นต้องจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตรงตามสภาพปัญหา และความต้องการขององค์กร ได้มากกว่า เพราะผู้นิเทศเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครูและนักเรียนมากกว่าบุคคลอื่น ย่อมสามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางในการจัดการนิเทศให้เดินไปสู่ความสำเร็จและแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของครู นักเรียนและสถานศึกษาได้มากกว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งช่วยเหลือครู ซึ่งเน้นในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 17) ได้ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า การนิเทศ หมายถึง กระบวนการจัดการบริหาร การศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นระบบเครือข่าย โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีสภาพและข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องขององค์กรดีกว่าคนภายนอก ทำให้การพัฒนาองค์กรเป็นไปอย่างรวดเร็วเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

การนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดและบริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาสายสามัญหรือสายอาชีพต่างก็ต้องการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษา ที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจ จากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 15)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงข้อดี ประโยชน์ ความจำเป็นและความต้องการในการนิเทศภายในที่มีต่อสถานศึกษา โดยจะเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งใน 3 กระบวนการ ที่เป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งได้แก่ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศภายใน เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นสถานศึกษาจึงเห็นความสำคัญและต้องการให้มีการนิเทศภายในขึ้นในสถานศึกษา

ในการบริหารการศึกษาที่ผ่านมา มักจะพบปัญหาในการบริหาร เช่น ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน

ปัญหาในการนิเทศการเรียนการสอน ปัญหาครูผู้สอนมีงานรับผิดชอบมากเกินไป ผู้บริหารไม่มีการวางแผนการนิเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศ ครูผู้สอนไม่ยอมรับการนิเทศ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารการศึกษาดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขโดยใช้การนิเทศภายใน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2. 2552 : 6 – 7) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานประจำปี 2551 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2551 : 11) กล่าวว่า จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกในด้านผู้เรียน ส่วนใหญ่จะไม่ได้มาตรฐานในมาตรฐานที่ 4 เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มาตรฐานที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมาตรฐานที่ 6 ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในด้านครู ส่วนใหญ่จะไม่ได้มาตรฐานในมาตรฐานที่ 9 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนมาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องพัฒนาในเรื่องงานวิชาการให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการประเมินจะสะท้อนได้ในมาตรฐานที่ 12 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ได้ทำการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2552 โดยมีการประเมินผลคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (National Test) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานจากสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2. 2552 : 20) จึงจำเป็นต้องยกระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะการนิเทศภายในสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูให้สามารถปรับปรุงและแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดีขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการวางแผนการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษามีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

บุคลากรที่มีสถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงานและปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

1.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 13) กำหนดไว้ ได้แก่

- 1.2.1 การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา
- 1.2.2 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดพัฒนา
- 1.2.3 การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา
- 1.2.4 การลงมือปฏิบัติ
- 1.2.5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 163 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน และครูผู้สอน จำนวน 163 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 326 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2553 ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (สุรวาท ทองบุ, 2550 : 217) ได้กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยดุ่ม จำนวน 115 แห่ง โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 95 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 20 แห่ง เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาแล้ว จึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละขนาดของสถานศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

3.1.2 ขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1) ต่ำกว่า 5 ปี
- 2) 5 - 10 ปี
- 3) มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่การดำเนินงานนิเทศภายใน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 13) กำหนดไว้ ได้แก่

3.2.1 การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา

3.2.2 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดพัฒนา

3.2.3 การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา

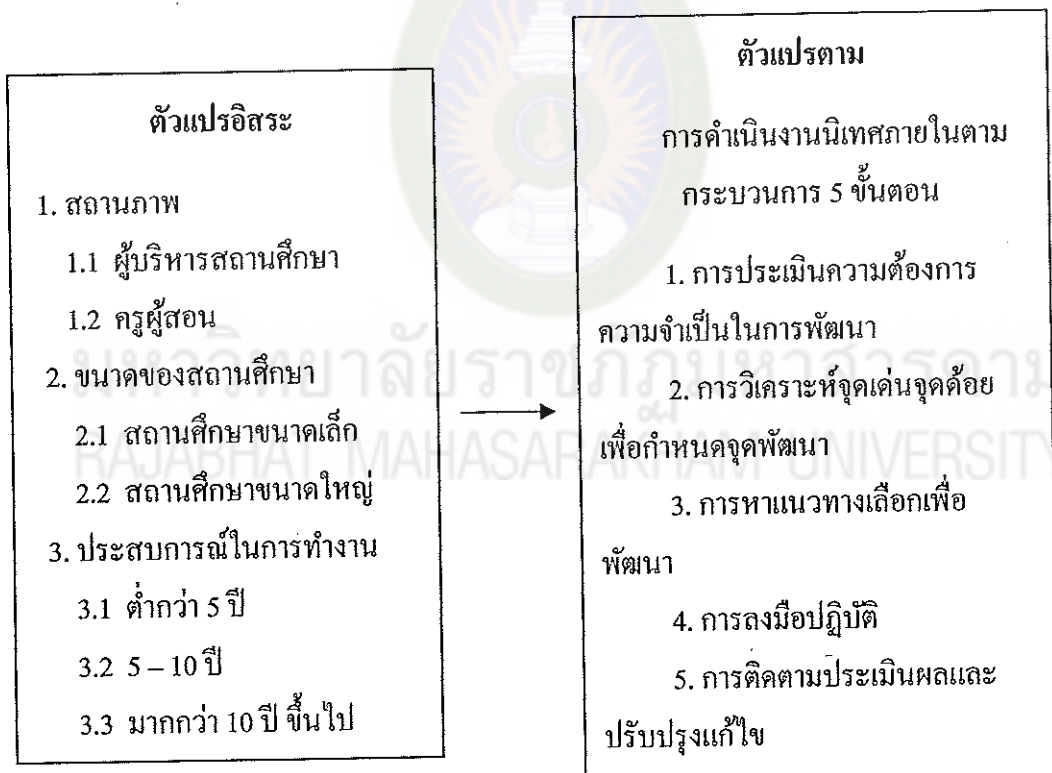
3.2.4 การลงมือปฏิบัติ

3.2.5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 13) เกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา
2. การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดพัฒนา
3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา
4. การลงมือปฏิบัติ
5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัญหา หมายถึง สภาพการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน ที่มีอุปสรรค ข้อยกพร่อง ข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา
2. การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครุวิชาการของสถานศึกษาหรือครูที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้แต่งตั้งมอบหมาย ให้เป็นผู้นิเทศร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
4. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
6. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่นิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
7. ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยนับจำนวนระยะเวลาตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 7.1 ต่ำกว่า 5 ปี
 - 7.2 5 – 10 ปี
 - 7.3 มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป
8. การดำเนินงานนิเทศภายในตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน หมายถึง การดำเนินงานนิเทศภายใน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 13) กำหนดไว้ ได้แก่
 - 8.1 การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาการประชุมวางแผนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน การกำหนดเครื่องมือ วิธีการและระยะเวลาในการนิเทศภายในสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจ้งเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาแก่บุคลากรทุกฝ่าย การ

รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อประเมินความต้องการนิเทศภายในสถานศึกษา การประชุม สรุปรายงานผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับความสำเร็จและความจำเป็นในการพัฒนางานนิเทศภายในสถานศึกษา ตลอดจนการจัดทำและเรียงลำดับความจำเป็นในการพัฒนา และนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดความตระหนักที่จะต้องมีการพัฒนา

8.2 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดพัฒนา หมายถึง การประเมินความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของครูเป็นระยะและต่อเนื่อง การจัดครูเข้าสอนประจำครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การมอบหมายงาน ภาระงานและงานพิเศษแก่ครูตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของบุคคล การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาศักยภาพของครู การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครู โดยการอบรม การศึกษาดูงานและการศึกษาต่อการดำเนิน โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูและนักเรียน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาการจัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน

8.3 การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา หมายถึง การประเมินและสรุปข้อมูลในการนิเทศภายในประจำปีของสถานศึกษา การนำผลสรุปและข้อมูลในการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพิจารณากำหนดเป็นแนวทางเลือกในการพัฒนาการนำแนวทางที่ได้เลือกไว้มาพิจารณาร่วมกันถึงข้อดี ข้อเสียและความเป็นไปได้ในการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนวความคิดและเลือกทางเลือกร่วมกันของครูอย่างเป็นประชาธิปไตยการยอมรับมติของที่ประชุมและเสียงส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเลือกแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่เหมาะสม การประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา การประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา การจัดทำแผนการนิเทศภายในที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การขอความร่วมมือและการสนับสนุนเกี่ยวกับแนวทางเลือกในการพัฒนาการนิเทศภายในจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.4 การลงมือปฏิบัติ หมายถึง การแต่งตั้ง มอบหมายงานแก่ผู้รับผิดชอบการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การกำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน การวางแผนการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การกำหนดปฏิทินการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน การแจ้งปฏิทินการดำเนิน

การนิเทศภายในของสถานศึกษาแก่ครูผู้รับการนิเทศไว้ล่วงหน้า การกำหนดแผนการติดตาม ประเมินผลการนิเทศภายในเป็นระยะ การจัดทำเอกสาร รายละเอียดและกำหนดการเกี่ยวกับการ ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การมอบหมายภาระงานด้านกรนิเทศภายในสถานศึกษาแก่ บุคลากรที่เหมาะสม มีความรู้และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีการประสานงานที่ดีระหว่างผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้ที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ดำเนินไปตามปฏิทินที่ได้ กำหนดไว้ การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ในปฏิทิน การนิเทศ มีการบันทึกผลการนิเทศตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและรายงานผลงานต่อ ผู้บังคับบัญชา

8.5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประชุมผู้นิเทศ บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการรายงานผลการประเมินและสรุปผลการนิเทศภายในสถานศึกษา การจัดทำ เครื่องมือประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอเหมาะสม การมี ส่วนร่วมในการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศของผู้รับการนิเทศและผู้ที่เกี่ยวข้อง การนำผล การประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุง แก้ไขกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การประชุมชี้แจง และแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับการนิเทศรับทราบการจัดทำเอกสารสรุปและ รายงานผลการนิเทศภายในสถานศึกษาและเผยแพร่ต่อสาธารณชน การจัดทำเอกสารรายงานผล การนิเทศ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการนิเทศทุกครั้ง การนำผลการดำเนินการนิเทศ ภายในสถานศึกษาข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในครั้งต่อไป รวมถึงผู้บังคับบัญชาต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา

9. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง ปริมาณการรับฝึคนักเรียนของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยประมวลจากเกณฑ์ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 9) การวิจัยครั้งนี้ แบ่งขนาดของสถานศึกษาเป็น 2 ขนาด ได้แก่

- 9.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน
- 9.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

10. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 หมายถึง หน่วยงาน ที่มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานใน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหาร และจัดการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีท้องที่รับผิดชอบในจังหวัด หนองคาย ได้แก่ อำเภอโพนพิสัย อำเภอโซ่พิสัย อำเภอปากคาด อำเภอเฝ้าไร่ และอำเภอรัตนวาปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานศึกษาได้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้วางแผนในการดำเนินงานการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีศักยภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ได้ทราบถึงความต้องการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการใช้ในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY